

GUARDIANSHIP AND TRUSTEESHIP OF MINORS IN NATIONAL CIVIL LAW AND IN THE LIGHT OF EU REGULATIONS

TUTELA ȘI CURATELA MINORILOR ÎN DREPTUL CIVIL NAȚIONAL ȘI ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRILOR UE

STOICEV Ecaterina , studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
stoicev.ecaterina15@gmail.com

JOSAN Alexandra, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
alexandrajosan03@gmail.com

Abstract: *The concept of guardianship and trusteeship for minors in the civil law of the Republic of Moldova is currently undergoing various challenges and transformations. Its alignment with European Union regulations introduces new dimensions and responsibilities for the Moldovan legal system.*

The aim of the research is to make a comparative analysis between the guardianship measures for minors in the Republic of Moldova and in EU countries, highlighting how the Moldovan legal system manages and regulates guardianship and curatorship according to EU and national standards. Research methods range from questionnaires to surveys, investigating the evolution of guardianship and curatorship in contemporary society.

The responsibility for the protection of minors lies with the parents or their substitutes, and in some cases, according to legal provisions, with the guardianship authority or other competent bodies. Guardianship and trusteeship are essential forms of protection designed to ensure the normal upbringing, care, education and development of children left without parental care. It is important to recognise that children are more vulnerable than adults to life's difficulties, and this vulnerability requires special protection and attention from society and the authorities.

Keywords: *guardianship, trusteeship, legislation, law*

JEL CLASSIFICATION: K36, K38, I38

INTRODUCERE

Instituțiile tutelii și curatelei pentru minori reprezintă piloni fundamentali în asigurarea protecției și îngrijirii copiilor care se găsesc în situații de vulnerabilitate sau care au rămas fără ocrotire. Tutelă este o instituție juridică de ocrotire a minorilor, aparținând dreptului familiei și cuprinzând totalitatea reglementărilor legale privitoare la protecția — de către o altă persoană decât părinții și sub supravegherea, controlul și îndrumarea autorității tutelare — a unor categorii de minori.[2, pag.3]

Curatele este o instituție legală pentru ocrotirea unei persoane care are capacitatea civilă, dar care, din cauza bătrâneții, a unei boli ori infirmități fizice sau a lipsei îndelungate de la domiciliu, nu-și poate administra singură bunurile și apăra interesele.[3]

IMPORTANȚA

În prezent, conceptul de tutelă și curatelă pentru minori în dreptul civil al Republicii Moldova se confruntă cu diverse provocări și evoluții, iar integrarea acestora în contextul reglementărilor Uniunii Europene (UE) aduce o nouă dimensiune și responsabilitate pentru sistemul juridic moldovenesc. În

contextul evoluției societății și a intensificării problemelor de emigrare din Republica Moldova a persoanelor care caută un loc de trai mai bun și mai decent pentru familia sa, considerăm că tema dată are o actualitate destul de mare, întrucât rămân copiii minori în țară fără supraveghere oficială, adică tutela și curatela nu sunt reglementate printr-un act normativ.

Scopul acestei lucrări constă în oferirea unei perspective cuprinzătoare și analitice asupra reglementărilor și practicilor referitoare la tutela și curatela minorilor, atât la nivel național, cât și în contextul mai larg al Uniunii Europene, cu scopul de a contribui la îmbunătățirea protecției și bunăstării copiilor în diverse medii juridice.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

1. **Realizarea unei analize comparative:** Compararea măsurilor de ocrotire instituite asupra minorilor în Republica Moldova cu cele din țările Uniunii Europene pentru a identifica similitudinile, diferențele și posibilele bune practici în protejarea drepturilor copilului.

2. **Investigarea sistemului juridic moldovenesc:** Analizarea modului în care sistemul juridic din Republica Moldova gestionează și reglementează tutela și curatela minorilor, luând în considerare normele naționale și standardele Uniunii Europene referitoare la protecția copilului.

3. **Explorarea legislației și practicilor existente:** Investigarea legislației și practicilor curente privind tutela și curatela în Republica Moldova, cu accent pe prevederile relevante din Codul Civil și alte acte normative aplicabile.

4. **Identificarea evoluțiilor recente:** Identificarea evoluțiilor recente în domeniul dreptului familiei și al protecției copilului în Republica Moldova, inclusiv modificările legislative și deciziile judiciare care au impact asupra instituției tutelei și curatelei minorilor.

Metodele de cercetare utilizate: Sunt cele mai diverse, pornind de la analiza legislației relevante prin examinarea detaliată a legilor și reglementărilor din dreptul civil național al Republicii Moldova și a directivele Uniunii Europene.

CONȚINUT DE BAZĂ

În conformitate cu art. 51 al Codului Civil al Republicii Moldova:

1. Tutela se instituie asupra minorilor în vârstă de până la 14 ani.
2. Tutorele este reprezentantul legal al persoanei care se află sub tutelă și încheie fără mandat în numele și în interesul ei actele juridice necesare.
3. Dispozițiile art. 115 se aplică în mod corespunzător[1]

În baza art. 52 al Codului Civil din Republica Moldova:

1. Curatela se instituie asupra minorilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.
2. Curatorul își dă încuviințarea la încheierea actelor juridice pe care persoana fizică ce se află sub curatelă nu are dreptul să le încheie de sine stătător.
3. Curatorul ajută persoana care se află sub curatelă în realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor și o protejează împotriva abuzurilor unor terți.
4. Dispozițiile art. 108 se aplică în mod corespunzător.

Populația Republicii Moldova constituie 2,615 milioane persoane, dintre care aproximativ 20% sunt copii cu vârsta de până la 18 ani.[1]

Potrivit datelor furnizate de UNICEF Moldova, aproximativ 37% dintre copii trăiesc fie cu un singur părinte, fie fără părinții lor biologici. În jur de o pătrime din populația activă din punct de vedere economic lucrează în afara țării. Fenomene precum sărăcia și migrația contribuie la destrămarea familiei și la creșterea numărului de copii lipsiți de sprijin parental. În realitate, 21% dintre copii au cel puțin un părinte plecat peste hotare, iar 5% au ambii părinți aflați la muncă în străinătate. [4]

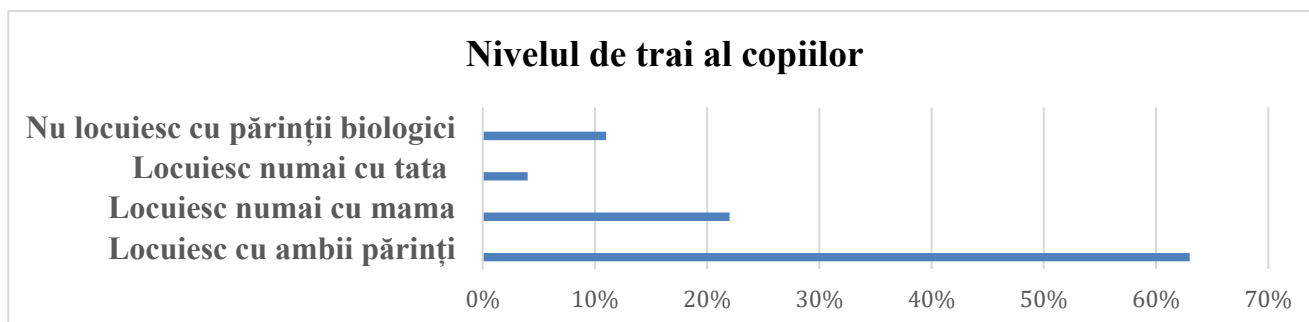

Figura 1: Nivelul de trai al copiilor

Sursa: <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>

Conform datelor statistice, la începutul anului 2022, în evidența autorităților tutelare se aflau peste 32 537 copii separați de părinți, inclusiv 28 015 copii ai căror reprezentanți legali/unicul reprezentant legal se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare, dintre care, în cazul a 10 775 copii a fost instituită custodia ca formă de protecție temporară (9661 copii în familia extinsă și 1114 copii în familia persoanelor terțe).

Totodată, din totalul de 3740 copiii plasați în servicii de plasament de tip familial, cel mai mare număr îi revine copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească/ rămași fără ocrotire părintească și anume 2684 copii care sunt plasați în Serviciul de tutelă/curatelă.

Tipul îngrijirii alternative familiale	Numărul de copii
Tutela/curatela	9 263
Asistența parentală profesionistă	392
Casa de copii de tip familial	343
Casă comunitară pentru copii aflați în situații de risc	30
Adopția	74
Total:	+10 100

Figura 1: Tipul îngrijirii alternative familiale

Sursa: <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>

Începând cu anul 2014, a intrat în vigoare **Legea Nr. 140** privind protecția specială a copiilor separați de părinți și a copiilor aflați în situație de risc. Părinții sau unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în Republica Moldova trebuie să informeze autoritatea tutelară locală (primarul) despre persoana în grija căreia rămân copiii. Astfel, orice persoană care știe despre un caz în care copiii sunt rămași singuri trebuie să anunțe autoritățile, cu atât mai mult dacă această persoană este un angajat al instituțiilor de stat.[6]

Prezentarea reglementărilor și recomandărilor Uniunii Europene privind protecția drepturilor copilului și a minorilor este esențială în înțelegerea modului în care standardele europene influențează legislația și practicile din statele membre.

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului (CRC):

➤ Convenția adoptată de Organizația Națiunilor Unite (ONU) în 1989 este un document cheie care stabilește drepturile fundamentale ale copiilor și standardele de protecție pe care toate statele membre ale UE sunt obligate să le respecte.

➤ CRC stipulează drepturi precum dreptul la viață, dreptul la dezvoltare, dreptul la sănătate, dreptul la educație și protecția împotriva abuzului, exploatarei și neglijării.[8]

Directiva Cadru privind Drepturile Copilului (2011/92/UE):

➤ Directiva adoptată de UE în 2011 reprezintă un cadru general pentru protecția drepturilor copilului în cadrul legislației europene.

➤ Aceasta stabilește principii și orientări pentru asigurarea respectării drepturilor copilului în diferite domenii, inclusiv dreptul la protecție, participare și acces la servicii sociale.[10]

Strategia UE pentru Drepturile Copilului (2016-2021):

➤ Strategia adoptată de Comisia Europeană oferă o platformă de acțiune și orientare pentru statele membre în îmbunătățirea protecției drepturilor copilului.

➤ Acesta definește obiectivele și măsurile prioritare pentru promovarea și protejarea drepturilor copilului în UE, inclusiv în ceea ce privește prevenirea și combaterea abuzului și exploatarea copiilor.[9]

Recomandarea Consiliului privind Standardele Minime pentru Protecția Copilului (2006/952/CE):

➤ Recomandarea adoptată de Consiliul UE în 2006 stabilește standarde minime pentru protecția copilului în statele membre.

➤ Aceasta include orientări referitoare la prevenirea și combaterea abuzului, neglijării și exploatarea copiilor, precum și la asigurarea accesului la servicii de calitate pentru copii și familiile lor.[9]

Rezoluția Parlamentului European privind Drepturile Copilului (2019/2819(RSP)):

➤ Rezoluția adoptată de Parlamentul European evidențiază angajamentul UE față de promovarea și protejarea drepturilor copilului în diferite contexte și circumstanțe.

➤ Aceasta subliniază importanța abordării integrate și coordonate în domeniul protecției copilului și solicită acțiuni concrete pentru asigurarea respectării drepturilor copilului în toate statele membre.[10]

Prin adoptarea și implementarea acestor reglementări și recomandări, Uniunea Europeană își consolidează angajamentul față de protecția drepturilor copilului și asigură o abordare coerentă și unitară în acest domeniu în toate statele membre.

Uniunea Europeană promovează standarde și principii înalte în ceea ce privește protecția drepturilor copilului, iar acestea au o influență semnificativă asupra legislației și practicilor naționale în domeniul tutelei și curatei minorilor. Analiza modului în care normele europene influențează sau ar trebui să influențeze legislația și practicile naționale în acest domeniu relevă importanța armonizării și adaptării la standardele europene pentru a asigura o protecție corespunzătoare a copiilor și a minorilor.

Normele europene servesc ca un cadru de referință pentru dezvoltarea și revizuirea legislației naționale în domeniul tutelei și curatei minorilor. Statele membre sunt încurajate să alinieze normele lor la standardele stabilite la nivelul UE pentru a asigura coerența și coeziunea în protecția drepturilor copilului. Prin urmare, influența normelor europene poate fi observată în procesele legislative și de reformă a sistemului juridic național, în vederea îmbunătățirii și consolidării reglementărilor referitoare la tutela și curatele.

Armonizarea legislației Republicii Moldova cu normele Uniunii Europene în ceea ce privește protecția drepturilor și intereselor minorilor poate avea un impact pozitiv semnificativ asupra copiilor și a societății în ansamblu. Această armonizare nu numai că îmbunătățește standardele de protecție a copilului, ci contribuie și la promovarea unui mediu legal mai echitabil și mai eficient. Aspectele cheie ale impactului pozitiv asupra legislației naționale sunt următoarele:

➔ **Creșterea Nivelului de Protecție a Drepturilor Copilului:** Armonizarea legislației moldovenești cu normele UE înseamnă adoptarea unor standarde mai ridicate în ceea ce privește protecția drepturilor copilului. Acest lucru poate include garantarea accesului la educație de calitate, îngrijire medicală adecvată, protecție împotriva abuzului și a exploatarea, și asigurarea unui nivel minim de trai pentru copii și familiile lor.

➔ **Revizuirea Codului civil, a Codului de procedură civilă și a Codului familiei pentru a ajusta conținutul acestora conform noțiunilor și prevederilor privind protecția copilului stipulate în Legea 140.** Această revizuire implică colaborarea cu experți juridici și cu Ministerul Justiției al Republicii Moldova pentru a clarifica prevederile referitoare la responsabilitatea și reprezentarea legală, precum și la instituțiile de custodie, inclusiv autoritățile tutelare și diversele forme de protecție pentru copiii rămași fără îngrijire părintească sau temporar separați de părinți.

→ **Armonizarea Codului contravențional și a Codului penal cu prevederile Legii 140** pentru a clarifica consecințele neimplicării sau încălcării drepturilor copilului pentru toate persoanele cu atribuții definite în această lege, inclusiv părinții, autoritățile tutelare și prestatorii de servicii de îngrijire și protecție.

→ **Îmbunătățirea Accesului la Servicii Sociale și de Asistență:** Armonizarea legislației cu normele UE poate contribui la îmbunătățirea accesului copiilor la servicii sociale și de asistență. Acest lucru poate implica dezvoltarea unor rețele mai extinse de servicii comunitare, asigurarea accesului la îngrijire și consiliere psihologică pentru copiii aflați în situații vulnerabile și crearea unor programe de sprijin pentru familiile cu nevoi speciale.

→ **Promovarea Participării și Incluziunii Sociale a Copiilor:** Armonizarea legislației cu normele UE poate stimula, de asemenea, promovarea participării și incluziunii sociale a copiilor în viața comunității. Acest lucru poate include crearea de programe educaționale și recreative destinate integrării copiilor cu dizabilități sau a celor proveniți din medii defavorizate, facilitarea accesului la cultură și sport pentru toți copiii și promovarea dialogului și consultării cu copiii în procesele decizionale care îi afectează.

Rezultate obținute: S-a efectuat o examinare exhaustivă a legislației moldovenești relevante pentru tutela și curatela minorilor, inclusiv Codul Civil și alte acte normative aplicabile. Acest lucru a permis o înțelegere completă a reglementărilor și procedurilor legale implicate în protecția drepturilor copiilor în Republica Moldova.

După o comparație detaliată dintre reglementările moldovenești și standardele Uniunii Europene în ceea ce privește drepturile copiilor, modul în care sunt abordate aspectele de tutelă și curatela, am observat în cele din urmă atât convergențele, cât și divergențele între cele două sisteme juridice.

CONCLUZII /RECOMANDĂRI

În concluzie putem spune că am observat următoarele lucruri care sunt foarte relevante în contextul temei abordate de noi.

Tutela și curatela minorilor reprezintă instituții juridice esențiale pentru protejarea drepturilor și intereselor copiilor în situații în care aceștia nu își pot gestiona propria persoană sau patrimoniu. În contextul dreptului civil național și al reglementărilor UE, este evidentă importanța asigurării unei protecții adecvate și eficiente a minorilor, în conformitate cu standardele internaționale și europene în materie de drepturi ale copilului.

➤ **Armonizarea legislației naționale cu standardele UE** constituie un element esențial pentru garantarea coerenței și coeziunii în cadrul juridic european, precum și pentru susținerea drepturilor copilului la nivelul întregii Uniuni Europene.

➤ **Necesitatea Actualizării și Modernizării Legislației Naționale:** O concluzie importantă este că legislația națională privind tutela și curatela minorilor ar trebui să fie actualizată și modernizată în mod constant pentru a răspunde la evoluțiile și cerințele sociale și juridice. Astfel, se poate asigura că aceste instituții sunt relevante și eficiente în abordarea nevoilor și provocărilor actuale ale copiilor și familiilor lor.

RECOMANDĂRI

1. **Revizuirea și Actualizarea Legislației Naționale:** Autoritățile naționale ar trebui să inițieze procese de revizuire și actualizare a legislației naționale privind tutela și curatela minorilor, pentru a se asigura că acestea sunt conforme cu standardele și recomandările UE și că reflectă cele mai bune practici în domeniu.

2. **Promovarea Educației și Conștientizării:** Promovarea educației și creșterea gradului de conștientizare în rândul populației cu privire la drepturile și nevoile copiilor, precum și la importanța protecției lor prin tutelă și curatelă, sunt esențiale. Campaniile de informare și programele de formare pot stimula implicarea societății civile și consolidarea responsabilității colective în abordarea acestei probleme.

3. Cooperarea și Schimbul de Bune Practici: Autoritățile naționale ar trebui să încurajeze cooperarea și schimbul de bune practici între statele membre ale UE în domeniul gestionării și reglementării tutelei și curatei minorilor. Acest demers poate contribui la identificarea celor mai eficiente metode și soluții pentru protejarea drepturilor copiilor la nivel european.

BIBLIOGRAFIE:

1. Codul Civil: art. 50-64 reglementează tutela și curatela.
2. <https://www.parajurist.md/assets/site/files/Tutela.pdf>
3. <https://dexonline.ro/>
4. <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>
5. Legea 338 privind drepturile copilului (1994)
6. Legea 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți (2013)
7. Hotărârea Guvernului 270 privind aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (2014)
8. Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului
<https://www.unicef.org/romania/media/2271/file/Conven%C5%A3ia%20Na%C5%A3iunilor%20Unite%20cu%20privire%20la%20Drepturile%20Copilului.pdf>
9. Directiva Cadru privind Drepturile Copilului (2011/92/UE) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0093&from=RO>
10. Manual de drept european privind drepturile copilului
https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_ROM

Coordonator științific: Veronica GÎSCĂ, PhD, Dr.

ASEM, Chișinău, Moldova,
gisca.veronica@ase.md